

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๓ หน้า ๓๐๓๘

ที่สนามหลวงพระวิมานทั้งสองสนาม เมื่อเสวยเครื่องว่างแล้ว
เสด็จทอดพระเนตรพระที่นั่งปจิมานิมุข อันจัดไว้เครื่องราช
บรรณาการและสิ่งซึ่งเนื่องด้วยข้างสำคัญ แล้วเสด็จขึ้นพระ
ที่นั่งสันตพิมานอันไว้เครื่องพิพิชภัณฑ์เนื่องด้วยเครื่องแต่งพระ
ตำหนัก และเครื่องสังคโลกไว้ที่มุขหน้าหลังทั้งสองด้าน แล้ว
เสด็จทอดพระเนตรพระที่นั่งทักษิณานิมุข ซึ่งจัดพิพิชภัณฑ์อัน
เป็นเครื่องเล่นต่างๆ ต่อจากนั้นไปเสด็จทอดพระเนตรเครื่อง
ศิลาโบราณซึ่งตั้งไว้เกลี้ยงค่านใต้และสถานที่ต่าง ๆ มาบ้นจบ
พระที่นั่งอิสราวิจิฉัย เวลา ๕ นาฬิกา ๔๐ นาทีหลังเที่ยง
ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จกลับเข้าไปในพระบรมมหาราชวัง
แล้วเสด็จกลับพระราชวังดุสิต

คำกราบบังคมทูล ในการเปิดพิพิชภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร

ขอเดชะฝ่าล่องอุฎฐิพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

เมื่อเดือนเมษายน พระพุทธศักราช ๒๕๖๕ นี้ โปรดเกล้าฯ
ให้ตั้งราชบัณฑิตยสภา เป็นพนักงานจัดการทำนุบำรุงวิชาวรรณ
คดี โบราณคดี แลศิลป ให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นตามพระราช

เล่ม ๔๓ หน้า ๓๐๓๕ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๔๖๕

ประสงค์ แลทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพระพุทธเจ้า
ทั้งหลายมีตำแหน่งเป็นกรรมการแห่งราชบัณฑิตยสถานนั้นพระ
เดชพระคุณหาที่สุดมิได้

กิจการซึ่งราชบัณฑิตยสภาได้จัดทำสนองพระเดชพระคุณ
มาในปีนั้นนับว่าเป็นการขั้นต้น ได้บำรุงรักษาการต่าง ๆ
ซึ่งกรรมการหอพระสมุดสำหรับพระนครจัดทำมาแต่ก่อนมิให้
เสื่อมทรามไป ส่วนการที่จัดใหม่มีการจัดตั้งหอพระสมุด
วชิราวุธอย่างหนึ่ง การจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร
อย่างหนึ่ง การจัดตั้งศิลปากรสถานอย่างหนึ่ง ก็ได้จัดทำ
มาโดยลำดับ คือ

การจัดตั้งหอพระสมุดวชิราวุธนั้น เพราะจำนวนหนังสือ
ห้องพระสมุดส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว ซึ่งใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานเป็นมรดกแก่พระนคร มีจำนวนหนังสือมาก
จะจัดไว้ในที่แห่งเดียวกัน กับหนังสือหอพระสมุดวชิรญาณ
ตึกหอพระสมุดที่หน้าวัดมหาธาตุห้องหาพอไม่ จึงโปรดเกล้าฯ
ให้จัดหอพระสมุดสำหรับพระนครแยกออกเป็น ๒ หอ หอ
พระสมุดวชิรญาณเป็นที่เก็บรักษาจดหมายเหตุแลหนังสือโบ
ราณสำหรับนักปราชญ์แลนักเรียนจะได้สอบสวน แลย้ายมา

ประสงค์ แลทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพระพุทธเจ้า
ทั้งหลายมีตำแหน่งเป็นกรรมการแห่งราชบัณฑิตยสถานนั้นพระ
เดชพระคุณหาที่สุดมิได้

กิจการซึ่งราชบัณฑิตยสภาได้จัดทำสนองพระเดชพระคุณ
มาในปีนี้อันนับว่าเป็นการชั้นต้น ได้บำรุงรักษาการต่าง ๆ
ซึ่งกรรมการหอพระสมุดสำหรับพระนครจัดทำมาแต่ก่อนมิให้
เสื่อมทรามไป ส่วนการที่จัดใหม่มีการจัดตั้งหอพระสมุด
วชิราวุธอย่างหนึ่ง การจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร
อย่างหนึ่ง การจัดตั้งศิลปากรสถานอย่างหนึ่ง ก็ได้จัดทำ
มาโดยลำดับ คือ

การจัดตั้งหอพระสมุดวชิราวุธนั้น เพราะจำนวนหนังสือ
ห้องพระสมุดส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว ซึ่งใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานเป็นมรดกแก่พระนคร มีจำนวนหนังสือมาก
จะจัดไว้ในที่แห่งเดียวกัน กับหนังสือหอพระสมุดวชิรญาณ
ตึกหอพระสมุดที่หน้าวัดมหาธาตุห้องหาพอไม่ จึงโปรดเกล้าฯ
ให้จัดหอพระสมุดสำหรับพระนครแยกออกเป็น ๒ หอ หอ
พระสมุดวชิรญาณเป็นที่เก็บรักษาจดหมายเหตุแลหนังสือโบ
ราณสำหรับนักปราชญ์แลนักเรียนจะได้สอบสวน แลย้ายมา

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๓ หน้า ๓๐๔๐

ตั้งในพระที่นั่งศิวโมกขพิมานในพระราชวังบวรนี้ โดยเหตุที่หนังสือหอพระสมุดวชิรญาณใช้ตู้ลายทองของโบราณเป็นที่เก็บรักษา เมื่อเอามาตั้งเรียบเรียงในพระที่นั่งอันสร้างตามแบบโบราณดูงามสมกัน ตั้งได้ทอดพระเนตรเห็นแล้ว ส่วนตึกที่หน้าวัดมหาธาตุนั้นก็กำลังจัดเป็นหอพระสมุดวชิรราชูเก็บรักษาบรรดาหนังสือฉบับพิมพ์ ทั้งภาษาไทยแลภาษาต่างประเทศกับทั้งรูปฉายาลักษณ์ต่าง ๆ สำหรับให้มหาชนมาอ่านได้ตามประสงค์ หวังว่าหอพระสมุดวชิรราชูจะได้เปิดในคราวเดียวกันกับศิลปากรสถานในไม่ช้า

ส่วนพิพิธภัณฑสถานนั้น แม้ได้ตั้งในที่นี้มาช้านาน เดิมก็เป็นแต่รวบรวมสิ่งของต่าง ๆ เก็บรักษาไว้ในพระที่นั่งพุทไธสวรรย์องค์ ๑ กับพระที่นั่งศิวโมกขพิมานองค์ ๑ ครั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตที่พระราชมณฑลเทียรสถานในพระราชวังบวร ให้จัดเป็นพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครตลอดทั้งบริเวณ จึงได้เลือกสรรคสิ่งของที่มียู่แล้วบ้าง หามาใหม่บ้าง จัดตั้งเป็นหมวดหมู่ตามประเภท โดยประสงค์จะให้พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เป็นที่เก็บรักษาโบราณวัตถุแลศิลปวัตถุอันเป็นของสยามเป็นสำคัญ อนึ่งในการที่จัดขยายพิพิธภัณฑสถานครั้งนี้ ได้ตั้งใจรักษาพระราชมณฑลเทียร

สถานให้คงอยู่ตามแบบเดิม มิได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยไม่ว่า
จำเป็นแต่อย่างหนึ่งอย่างใด แต่การที่จะต้องบูรณะปฏิสังขรณ์
มีมาก กำลังแลเวลายังไม่พอที่จะทำให้สำเร็จตลอดได้ ก็จำ
ต้องปล่อยไว้หลายแห่ง โดยหวังใจว่าจะสามารถบูรณะปฏิ
สังขรณ์ให้สำเร็จได้ในภายหน้า

ถึงกระนั้น ที่สามารถจัดหอพระสมุทวชิรญาณแลพิพิธภัณฑ
สถานสำหรับพระนครสำเร็จดังพระราชประสงค์ภายในเวลา
๗ เดือนทันมหามงคลสมัยได้เปิดเนื่องในารเฉลิมพระชนม
พรรษาปีแรกแต่เสด็จบรมราชาภิเษก ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
ก็มีความปีติยินดียิ่งนัก ด้วยเชื่อว่าการที่ทรงพระราชดำริห์
บำรุงหอพระสมุทวชิรญาณสถานสำหรับพระนครทั้งนี้ แม้
ไม่เป็นการใหญ่โต ก็จะเป็นพระเกียรติยศอันสมควรนับเนื่อง
ในการสำคัญอย่างอื่น ซึ่งได้ฝ่าล่องธุลีพระบาทได้ทรงพระ
ราชดำริห์สถาปนาขึ้นในปีแรกแห่งรัชกาล ให้เป็นคุณเป็น
ประโยชน์ และเป็นเกียรติยศแก่ประเทศสยามอันเป็นที่
สรรเสริญกันอยู่ทั่วไปตลอดจนนานาประเทศ

ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายรู้สึกพระเดชพระคุณหาที่สุดมิได้
ซึ่งเสด็จทรงพระราชอุสาหะมาเปิดหอพระสมุทวชิรญาณ แล

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๓ หน้า ๓๐๔๒

พิพิธภัณฑสถานที่จัดใหม่ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชินี
พระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการ และผู้แทนรัฐบาลต่างประเทศ
โดยเสด็จเป็นราชบริพารในเวลาวันนี้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
ขออัญเชิญใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเสด็จพระราชดำเนินทอดพระ
เนตรพิพิธภัณฑสถานที่จัดใหม่ โดยหวังใจว่าจะเป็นที่พอพระ
ราชหฤทัยในกาลบัดนี้ ฯ

ขอเดชะ

เล่ม ๔๓ หน้า ๓๐๔๑ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๔๖๕

สถานที่คงอยู่ตามแบบเดิม มิได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยไม่ว่า
จำเป็นแต่อย่างหนึ่งอย่างใด แต่การที่จะต้องบูรณะปฏิสังขรณ์
มีมาก กำลังแลเวลายังไม่พอที่จะทำให้สำเร็จตลอดได้ ก็จำ
ต้องปล่อยไว้หลายแห่ง โดยหวังใจว่าจะสามารถบูรณะปฏิ
สังขรณ์ให้สำเร็จได้ในภายหน้า

ถึงกระนั้น ที่สามารถจัดหอพระสมุทวชิรญาณแลพิพิธภัณฑ
สถานสำหรับพระนครสำเร็จดังพระราชประสงค์ภายในเวลา
๓ เดือนทันมหามงคลสมัยได้เปิดเนื่องในวาระเฉลิมพระชนม
พรรษาปีแรกแต่เสด็จบรมราชาภิเษก ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
ก็มีความปีติยินดียิ่งนัก ด้วยเชื่อว่าการที่ทรงพระราชดำริห์
บำรุงหอพระสมุทแลพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครทั้งนี้ แม้
ไม่เป็นการใหญ่โต ก็จะเป็นพระเกียรติยศอันสมควรนับเนื่อง
ในการสำคัญอย่างอื่น ซึ่งใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงพระ
ราชดำริห์สถาปนาขึ้นในปีแรกแห่งรัชกาล ให้เป็นคุณเป็น
ประโยชน์ และเป็นเกียรติยศแก่ประเทศสยามอันเป็นที่
สรรเสริญกันอยู่ทั่วไปตลอดจนนานาประเทศ

ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายรู้สึกพระเดชพระคุณหาที่สุดมิได้
ซึ่งเสด็จทรงพระราชอนุสาห์มาเปิดหอพระสมุทวชิรญาณ แล